

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ladislava Hejtmánka a soudkyň JUDr. Naděždy Třeschlové a JUDr. Hany Kadaňové, Ph.D., ve věci

žalobkyně: **D. S.**, bytem xxx
zastoupená advokátem JUDr. Martinem Fejfárkem, LL.M., se sídlem Josefa Lady
2106/1, 434 01 Most

proti

žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví České republiky**, se sídlem Palackého náměstí 375/4,
128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 16. 8. 2022, čj. MZDR 18645/2022-3/PRO,

takto:

I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 16. 8. 2022, čj. MZDR 18645/2022-3/PRO, a rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 5. 2022, čj. MZDR 819/2022-7/PRO, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žalovaný je povinen na náhradě nákladů řízení zaplatit žalobkyni částku 8 228 Kč do jednoho (1) měsíce od právní moci rozsudku do rukou JUDr. Martina Fejfárka, LL.M., advokáta

Odůvodnění

[1] Žalobkyně se podanou žalobou domáhala přezkoumání a zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, kterým ministr zdravotnictví (dále jen „ministr“) zamítl její rozklad proti rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 5. 2022, čj. MZDR 819/2022-7/PRO. Uvedeným rozhodnutím

byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžité částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“). Důvodem zamítnutí žádosti žalobkyně byla zejména skutečnost, že zdravotnická dokumentace, kterou by byla prokázána tvrzení žalobkyně, že k její sterilizaci došlo bez jejího vědomí, byla během povodní v roce 1997 zničena.

[2] V podané žalobě žalobkyně uvedla, že jí dne 18. 1. 1989 na gynekologicko-porodnickém oddělení OÚNZ xxx, nemocnice s poliklinikou v xxx, byl proveden císařský řez, a současně jí byla při tomto zákroku bez jejího vědomí, respektive bez jejího předchozího souhlasu provedena sterilizace. Tvrdila, že žádným způsobem nebylo prokázáno, že by k provedení sterilizace předem udělila souhlas, a to i dodatečně.

[3] Namítala, že poskytla žalovanému část zdravotnické dokumentace, kterou disponovala (zpráva ošetřujícímu lékaři ze dne 26. 1. 1989), z níž vyplývá, že byla provedena „Sterillisatio sec Madlener“, aniž by zde bylo uvedeno, že k tomu poskytla souhlas, což má za prokázanou skutečnost o tom, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem. Sama o kompletní zdravotnickou dokumentaci žádala, podle sdělení nemocnice však již není k dispozici, což uvádí i žalovaný v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Namítla rozpor rozhodnutí se smyslem zákona č. 297/2021 Sb. i základními zásady správního řízení.

[4] Žalovaný navrhoval žalobu zamítnout jako nedůvodnou, když v důvodech odkazoval na odůvodnění napadeného rozhodnutí a proběhlé správní řízení, poukazoval na principy řízení o žádosti a důkazní břemeno podle správního řádu.

[5] Městský soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí, včetně řízení, jež jeho vydání předcházelo, v mezích žalobních bodů, jimiž je vázán, vycházející přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí správního orgánu (ust. § 75 odst. 1, 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „s.ř.s.“), a o důvodnosti podané žaloby uvážil takto.

[6] Soud při posouzení důvodnosti podané žaloby odkazuje na rozsudek zdejšího soudu ze dne 17. ledna 2023, sp. zn. 17 Ad 8/2022, který řešil skutkově téměř, a právně úplně, shodnou situaci, a s jehož důvody se soud při posouzení této věci shoduje.

[7] V posuzované věci není pochyb o tom, že se jedná o řízení o žádosti a že je to hlavně žadatel, kdo může některé skutečnosti prokázat či osvědčit. To však neznamená, že by správní orgán při posouzení žádosti mohl rezignovat na svou povinnost zjistit stav věci jen a pouze s odkazem, že není k dispozici kompletní zdravotnická dokumentace, která byla zničena při povodni v roce 1997.

[8] V další argumentaci soud odkazuje na shora uvedený rozsudek zdejšího soudu (odstavce 15 – 24 odůvodnění tohoto rozsudku), s nimiž se ztotožňuje:

„15. Soud předně odkazuje na důvodovou zprávu k zákonu č. 297/2021 Sb., která ve shodě s příslušnou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva považuje protiprávní sterilizaci za závažný zásah do základních lidských práv, jako je právo na ochranu života a zdraví, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí či právo na rodinný život. Za provedení takové sterilizace přijal dle uvedené důvodové zprávy odpovědnost stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné

dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování. V některých případech pak dokonce sám stát, resp. jeho sociální pracovníci při výkonu sociální práce poškozené osoby motivovaly k podstoupení sterilizace jako eugenického opatření „v zájmu populace“. Rovněž za takové jednání je dle důvodové zprávy odpovědný stát. Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy. Na základě shora uvedeného důvodová zpráva označila za hlavní cíl zákona č. 297/2021 Sb. zajistit odškodnění obětí protiprávních sterilizací, kterého již není možné dosáhnout běžnými prostředky ochrany práv, zejména individuálními soudními žalobami. Dalším cílem zákona č. 297/2021 Sb. je dle důvodové zprávy rovněž převzetí odpovědnosti státu za dříve způsobené zásahy do základních lidských práv.

16. *Z výše uvedeného vyplývá, že prostřednictvím zákona č. 297/2021 Sb. se stát vyrovnává se svými předchozími pochybeními, která vedla ke zcela zásadnímu zásahu do základních práv žen, u kterých byla provedena sterilizace bez patřičného souhlasu. Tento účel zákona je pak nutno zohlednit při interpretaci a aplikaci příslušné právní úpravy. K tomu soud poznamenává, že cíl právní úpravy nemůže být naplněn toliko možností požádat o odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci, ale právě až individuální aplikací zákona č. 297/2021 Sb. na jednotlivé případy. V každém jednotlivém případě tak musí mít žalovaný na mysli skutečnost, že to byl právě stát, kdo v minulosti selhal, a že odškodnění musí představovat efektivní prostředek nápravy vzniklého stavu.*

17. *Aplikuje-li soud výše uvedená východiska na projednávaný případ, nelze dospět k jinému závěru, než že argumentace žalovaného se zcela míjí s cílem a účelem zákona č. 297/2021 Sb. a je v rozporu se základními zásadami správního řízení, zejména požadavkem na zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností a zásadou součinnosti správních orgánů s dotčenými osobami.*

18. *Řízení o žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem je řízením o žádosti, které se dle § 5 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. řídí správním řádem. Správní řízení je ovládáno základními zásadami, mezi které patří zásada materiální pravdy (viz § 3 správního řádu). Podle zásady materiální pravdy platí, že nevyplývá-li za zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Tato zásada je rozvedena v § 50 odst. 2 a 3 správního řádu, ve smyslu kterého je to právě správní orgán, který zásadně opatřuje potřebné podklady pro vydání rozhodnutí a je povinen zjišťovat všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu. Soud pak podotýká, že použitím zásady materiální pravdy se opakovaně zabýval Nejvyšší správní soud v řadě rozhodnutí. V rozsudku ze dne 16. 12. 2020, č. j. 1 Ads 282/2019-37, Nejvyšší správní soud výslovně konstatoval, že i v řízení o žádosti se uplatní zásada materiální pravdy vyjádřená v § 3 správního řádu. V rozsudku ze dne 25. 11. 2003, č. j. 6 A 114/2000-36, pak Nejvyšší správní soud uvedl, že v souladu se zásadou materiální pravdy je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti. Účastníci správního řízení jsou povinni označit důkazní prostředky k prokázání svých tvrzení (§ 52 správního řádu), avšak právě z důvodu uplatnění zásady materiální pravdy není správní orgán návrhy účastníků vázán a není v zásadě zbaven odpovědnosti za dostatečné zjištění skutkového stavu.*

19. *Vzhledem k výše uvedenému soud k argumentaci žalovaného uvádí, že důkazní povinnost účastníků řízení dle § 52 správního řádu se sice projevuje silněji v řízeních o žádostech, neboť v těchto řízeních je žadatelům často ukládána povinnost označit a doložit určité dokumenty. Ostatně tak tomu je i v řízení o žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným, kdy § 6 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. ukládá oprávněným osobám (žadatelům) označit listiny a jiné důkazních prostředků, jichž se tyto osoby na podporu svého práva dovolávají. Tuto povinnost účastníků řízení však nelze v žádném případě vykládat tak, že odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci je na účastníky řízení přenesena.*

20. *Správní orgány založily v projednávaném případě svá rozhodnutí zejména na skutečnosti, že bez zdravotnické dokumentace týkající se provedení sterilizace nelze žádost žalobkyně shledat oprávněnou. Žalovaný přitom v rámci dokazování toliko požádal příslušnou nemocnici o zaslání zdravotnické dokumentace žalobkyně a po sdělení, že zdravotnická dokumentace byla zničena, dokazování ukončil. Ministr pak tento postup v plném rozsahu aproboval. Správní orgány tedy v řízení pouze požádaly příslušnou nemocnici o zdravotnickou dokumentaci žalobkyně, aniž by po zjištění, že již tato neexistuje, činily jakékoli další kroky ve zjištění skutkového stavu věci. Takovýto postup však je v rozporu nejen se zásadou materiální pravdy, ale zejména s účelem zákona č. 297/2021 Sb. a pravidly pro přiznání nároku stanovenými zákonem o odškodnění nezákonných sterilizací.*

21. Soud má předně za to, že správní orgány kladou přílišný důraz na obstarání zdravotnické dokumentace jakožto jediného důkazního prostředku ke zjištění, zda žalobkyně poskytla řádný souhlas s provedenou sterilizací, či nikoliv. Soud však nevidí žádný důvod, pro který by absence souhlasu se sterilizací měla být prokázána pouze zdravotnickou dokumentací. Ostatně i důvodová zpráva k zákonu č. 297/2021 Sb., konkrétně k § 6, výslovně uvádí, že existenci nároku lze prokazovat „též všemi důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, zejména výpověďmi oprávněné osoby a svědků, znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními, věcmi, listinami apod.“.

22. Za situace, kdy žalovaný zjistil, že zdravotnická dokumentace žalobkyně byla zničena, měl žalovaný v souladu se zásadou součinnosti správních orgánů s dotčenými osobami (viz § 4 správního řádu) ve spolupráci se žalobkyní obstarat další důkazy, které by objasnily skutkový stav věci. Soud pak připomíná, že zásada součinnosti úzce souvisí se zásadou materiální pravdy. Tato zásada se projevuje zejména v poučovací povinnosti správního orgánu v souvislosti s úkonem dotčené osoby, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům potřebné (viz § 4 odst. 2 správního řádu). Poučovací povinnost je pak rozvedena při odstranění vad návrhu (viz § 37 odstavec 1 a 2 správního řádu) a dále při odstranění vad žádosti (viz § 45 odstavec 1 a 2 správního řádu). Konkrétně podle § 45 odstavce 2 správního řádu nemá-li žádost předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve ke jejich odstranění, poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě. Povinnost poskytnout poučení v souvislosti s úkonem a s ohledem na jeho povahu a osobní poměry dotčené osoby představuje především povinnost správního orgánu poučit dotčenou osobu o právech a povinnostech vyplývajících z právních předpisů upravujících příslušné řízení před tímto správním orgánem (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2008, č. j. 6 Ads 57/2007-42).

23. Tedy v okamžiku, kdy žalovaný zjistil, že zdravotnická dokumentace žalobkyně byla zničena, bylo povinností žalovaného pregnantně poučit žalobkyni o jejich právech a povinnostech, a to zejména, že k prokázání svého tvrzení o nezákonné sterilizaci musí žalobkyně navrhnout další důkazy a případně o jaké návrhy důkazů se může jednat. Tento postup považuje soud za oprávněný nejen s ohledem na osobní poměry žalobkyně a skutečnost, že se jedná o právního laika, ale zejména s ohledem na účel zákona č. 297/2021 Sb.

24. Soud tedy uzavírá, že ze strany správních orgánů nebyl zjištěn stav věci bez důvodných pochybností a zároveň, že správní orgány nedostály zásadě součinnosti správních orgánů s dotčenými osobami, zejména pak poučovací povinnosti.“.

[9] Vzhledem k tomu, že argumentace žalovaného i ministra zdravotnictví je v podstatných rysech shodná, jako ve shora uvedeném rozsudku, soud při svém rozhodování z tohoto dříve vydaného rozsudku zdejšího soudu vyšel a s jeho závěry se ztotožnil.

[10] V dané věci tak soud uzavírá, že podanou žalobu považuje za důvodnou, a napadené i prvostupňové správní rozhodnutí zrušil pro vady řízení bez jednání podle ust. § 76 odst. 1 písm. c) a § 78 odst. 3 s.ř.s., přičemž věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení podle ust. § 78 odst. 4 s.ř.s. V dalším řízení tedy bude na žalovaném, aby v souladu se zásadou materiální pravdy zjistil stav věci bez důvodných pochybností, když své zjištění nemůže omezit na paušalizující zprávu ze zdravotnického zařízení, že z důvodu povodní byla kompletní zdravotnická dokumentace zničena. Správní řád umožňuje prokázat podstatné skutečnosti množstvím různých důkazních prostředků, přičemž za podklad mohou sloužit i jiná zjištění. Při takovém postupu je nutné vycházet ze smyslu právní normy, již je především odškodnění za postup státu v minulosti, proto nelze tíhu důkazního břemene bez dalšího pouze přenášet na žadatele, to vše navíc za situace, která nastala v tomto případě, kdy zdravotnická dokumentace nebyla k dispozici, a nemohla tak být ani k dispozici žadatelce (žalobkyni).

[11] Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn ust. § 60 odst. 1 s.ř.s., podle kterého má účastník, který měl ve věci úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem. Vzhledem

k tomu, že ve věci byla úspěšná žalobkyně, soud jí přiznal náklady řízení, spočívající v odměně za zastupování advokátem podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů. Výše úkonu je tvořena částkou 3 100 Kč a výše režijního paušálu pak 300 Kč. Soud přiznal dva úkony právní služby (převzetí věci a sepsání žaloby), přičemž odměnu zvýšil o zákonnou sazbu daně z přidané hodnoty, neboť advokát je plátcem této daně. Soud poznamenává, že žalobkyně nehradila soudní poplatek, neboť se jedná o řízení od poplatku osvobozené. Konkrétní rozpis nákladů řízení včetně základu daně a daně je následující: odměna - 3100 Kč x 2 + 21% DPH, režijní paušál - 300 Kč x 2 + 21% DPH, celkové náklady řízení bez vyčíslení DPH : 6800 Kč, DPH 21% : 1428 Kč, celkové náklady řízení s vyčíslením DPH : 8228 Kč.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou (2) týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha dne 28. února 2023

JUDr. Ladislav Hejtmánek v. r.
předseda senátu